

การวิเคราะห์

วรรณศิลป์

วรรณศิลป์

คือ ศิลปะในการแต่งวรรณคดีให้มีความงดงามด้วยรูปแบบ เนื้อหา แนวคิด ภาษา และวิธีการแต่ง ซึ่งประสานกันอย่าง ประณีต เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ทำให้งานเขียนเรื่องหนึ่งมีคุณภาพ มากน้อยต่างกันไปตามฝีมือของผู้แต่ง

(เสกสรรค์ พลวัฒนะ, 2554, น.6)

กลวิธีการประพันธ์

❖ การเล่นเสียงสัมผัส

- การเล่นเสียงสัมผัสสระ คือ การนำคำที่ใช้สระเสียงเดียวกัน ถ้าเป็นคำที่มีตัวสะกดต้องอยู่ในมาตราเดียวกัน มาเรียงกันในตำแหน่งที่ติดกันหรือใกล้กัน
- การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ (สัมผัสอักษร) คือ การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน โดยไม่จำกัดเสียงสระและวรรณยุกต์มาใช้สื่อความหมายในตำแหน่งที่ใกล้หรือเรียงกัน

- การเล่นเสียงสัมผัสวรรณยุกต์ คือ การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้น สระ และ พยัญชนะสะกดเสียงเดียวกัน แต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกันมาวางไว้ในที่ใกล้กัน

❖ การเล่นคำพ้อง

- การเล่นคำพ้องเสียง คือ การนำคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนต่างกัน และมีความหมายต่างกันมาวางในตำแหน่งที่ใกล้กัน

- การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง คือ การนำคำที่เขียนและออกเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันมาวางในตำแหน่งที่ใกล้กัน

❖ การเล่นคำซ้ำ (การซ้ำคำ) คือ การใช้คำเดียวกัน มีเสียง รูป และความหมายเหมือนกัน กล่าวซ้ำหลายแห่งเพื่อย้ำความให้นักแน่นขึ้น

❖ การใช้คำอัฒภาส คือ คำซ้ำประเภทหนึ่ง เป็นการซ้ำเฉพาะเสียงพยัญชนะลงข้างหน้า หรือซ้ำแล้วกร่อนเสียงพยางค์แรกเป็นสระอะ

❖ การหลากคำ (การใช้คำไวพจน์) คือ การใช้คำที่มีรูปต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน

❖ นาฏการ คือ การใช้คำที่แสดงการเคลื่อนไหวอย่างเด่นชัด

❖ ศ เข้าลิลิต คือ การเปลี่ยนเสียงคำด้วยการสนธิกับคำว่า “อิศ” เพื่อให้สัมผัสกับคำที่ต้องการ เช่น ชย+อิศ –ชยศ, ทวาร+อิศ-ทวารศ

ภาพพจน์

คือ ภาษาที่ผิดแผกไปจากปกติ หรือผิดไปจากภาษาตามตัวอักษรในด้านการเรียบเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นสำนวนที่แปลกใหม่และมีพลังหรือให้มองเห็นภาพ หรือพรรณนาโดยการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงในสิ่งที่ไม่คล้ายคลึงกัน

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, น.181)

อุปมา

- คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมุ่งให้เห็นภาพด้านเดียว สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบกันจะมีสภาพตามธรรมชาติที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน และใช้คำที่มีความหมายว่า “เหมือน” หรือ “คล้าย”
- หากสิ่งที่น่ามาเปรียบกันนั้นเป็นพวกเดียวกัน หรืออยู่ในวิสัยที่เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น หรือเป็นอย่างที่เปรียบเทียบกันได้ อย่างนี้ไม่ใช่อุปมา แต่เป็นการเปรียบเทียบธรรมดา
- คำประพันธ์บางบทที่มีคำแสดงการเปรียบเทียบอุปมาอาจจะไม่สื่อความหมายเชิงเปรียบเทียบ ลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่อุปมา

- ไม่คลาดเคลื่อนเหมือนองค์พระทรงเดช แต่ดวงเนตรแดงคูดั่งสุริย์ฉาย
ทรงกำลังดั่งพระยาคลาพลาย มีเขี้ยวคล้ายชนนี้มีศักดา
- หน้าขาวเหมือนไข่มุก
- เชียงใหม่เหมือนกับกรุงเทพฯ
- จะขอพระบุตรมียศ ให้โอรสข้าน้อยดั่งจินดา

อุปลักษณะ

- คือ การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่เปรียบเทียบต้องมีสภาพแตกต่างกันโดยธรรมชาติ แต่มีลักษณะเด่นบางประการเหมือนกัน จึงนำมาเปรียบเทียบว่าเป็นสิ่งเดียวกัน
- ถ้าคำว่า “เป็น” หรือ “คือ” เป็นการใช้ภาษาตามปกติ ไม่มีการเปรียบเทียบก็ไม่ใช่อุปลักษณะ
- ความแตกต่างระหว่างอุปลักษณะกับอุปมา
 - ชนเป็นลิง, เธออ้วนเป็นหมู, เธอเป็นหมู

■ ลมพัดคือพิษต้อง	ตากทรวง
หนาวนอกรุมในดวง	จิตซ้ำ
โคมแม่พิมพ์ลพวง	มาเลศ ภูเขา
มือแม่วีเดียวล้ำ	ยิ่งล้ำมพาน

- จึงตรัสว่าเจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย หรือว่าเจ้าทิ้งขว้างวางจิตไปเกิดอื่น
- เพชรน้ำค้างค้างหล่นบนพรมหญ้า
- งามสองสุริยราชล้ำ เลอพิศ นาพ่อ

บุคคลวัต

คือ การกำหนดให้สิ่งไม่มีชีวิตหรือสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น พืช สัตว์ สิ่งของ หรือความคิดที่เป็นนามธรรมแสดงกิริยาอาการและ ความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์

สมมติภาวะ

- คือ การกำหนดให้ผู้เขียนหรือบุคคลในเรื่องกล่าวถ้อยคำพูดจากกับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสถานที่ สิ่งของ สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ความคิดนามธรรมใดๆ หรือแม้แต่บุคคลที่ตายไปแล้วหรือไม่อยู่ ณ ที่นั้น ราวกับว่ามีชีวิตหรือปรากฏตัวอยู่ ณ ที่นั้น
- แตกต่างจากบุคคลวัตถุตรงที่จะมุ่งเน้นให้มีการพูดจาหรือตอบโต้กับสิ่งที่สมมุติเป็นมนุษย์

อติพจน์

คือ การเปรียบเกินจริงหรือการกล่าวเกินความจริง แม้ว่าสิ่งที่
กล่าวนั้นเป็นไปได้ในความเป็นจริง แต่รู้สึกได้ว่าเป็นจริง
เช่นนั้น

ศัพท์พจน

คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติหรือถ่ายทอดเสียงที่เกิดจากธรรมชาติ ในเนื้อความที่เหมาะสม ทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับปรากฏการณ์และสถานการณ์นั้นๆ มากขึ้น

ปฏิบัติจนหรือคำถามเชิงวาทศิลป์

คือ การตั้งคำถามที่มีได้ต้องการคำตอบจริงๆ ผู้ถามมีเจตนาจะย้ำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีคำตอบที่ทราบคืออยู่แก่ใจแล้ว เพื่อกระตุ้นความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของผู้รับสาร

■ ลำควนเอ๋ยจะควนไปก่อนแล้ว
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี

ทั้งเกิดแก้วพิภุลย์สุนศรี
จำปีเอ๋ยก็ปีจะมาพบ

■ อันทรุดตรงองค์พระกุมารนี้
ทั้งท่วงทีกิริยาละม่อมละไม

เหมือนภูมิจริงจั่งตั้งเถื่อไธ
จะดูไหนไม่ผิดสักสิ่งอัน

■ บ้างขึ้นบนขนส่งคนข้างล่าง

เสียง โฉ่งฉ่างชามแตกกระแตกชั้น

จนคนบนสัปคับรับไม่ทัน

หม้อข้าวขันตกแตกกระจายราย

ยามกระสอบกรอบแกรบกระไกรกริก

กลักพริกพลิกแพลงตะแคงหงาย

- หวังจะทำการใหญ่ให้สืบไปเบื้องหน้าจะให้สตรีมาหนามว่าเป็นคนพูดเท็จนั้นควรหรือ
- เมื่อฟ้าหลังน้ำตา
แผ่นดินร่วมขั้วล้อ
- หมู่เมฆาพาหัวร่อ
ลมรุ่มค้ำว่าซ่าเต็ม

รศวรรษคดี

แบบไทย	แบบสันสกฤต
1. เสาวรณี	1. ลิงคารรส (ศฤงคารรส)
2. นารีปราโมทย์	2. เราทรรส (รุตทรรส)
3. พิโรธวาหัง	3. วีรรส
4. สัลลาปังกพิสัย	4. พีภัตสรส
	5. ศานตรส (สันตรส)
	6. หาสยรส (หัสสรส)
	7. กรุณารส
	8. ภยานกรส
	9. อัฏฐตรส

โวหาร

1. บรรยายโวหาร
2. พรรณนาโวหาร
3. เทศนาโวหาร
4. อุปมาโวหาร
5. สาธกโวหาร

การอ่านวรรณคดี

การอ่านวรรณคดี

1. การปฏิบัติศัหนังสือ (review)
2. การอ่านละเอียด (closed reading)
3. การอ่านวิเคราะห์ (analyze)
4. การอ่านตีความ (interpret)
5. การวิจารณ์สาร
6. การวิจักษ์ณ์ (appreciate)
7. การวิจารณ์ (critic)
8. การวิพากษ์/การประเมินค่า (evaluate)

แนวทางการพิจารณาเนื้อหา

และกลวิธีในวรรณคดี

การวิจัักษณ์วรรณคดีประเภทบันเทิงคดี

1. เนื้อเรื่อง
2. โครงเรื่อง
3. ตัวละคร
4. ฉาก
5. แก่นหรือแนวคิดของเรื่อง

การวิเคราะห์คุณค่า

ของวรรณคดี

คุณค่าของวรรณคดี

1. คุณค่าทางอารมณ์
2. คุณค่าทางปัญญา
3. คุณค่าทางศีลธรรม
4. คุณค่าทางวัฒนธรรม
5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์
6. คุณค่าทางจินตนาการ
7. คุณค่าทางการคิดวิเคราะห์
8. คุณค่าทางการใช้ภาษา
9. คุณค่าด้านการสร้างสรรค์
วรรณกรรมและศิลปะแขนงต่างๆ

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *หนังสือคู่มือการดำเนินงานขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ปิงบประมาณ ๒๕๖๒*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สายวรุณ สุนทโรทก. 2560. *วรรณคดีวิจักขณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- เสกสรรค์ ผลวัณณะ. (2554). เอกสารคำสอนวิชาความรู้พื้นฐานและวิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย (ท. ๒๕๑). ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. (2544). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ประวัติวรรณคดีไทย สมัยสุโขทัยและอยุธยา ช่วงชั้นที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (2554). วรรณคดี. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>